

Ольга МЕЛЕНЧУК,
orcid.org/0000-0002-1382-7360
кандидат філологічних наук,
асистент кафедри української літератури
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
(Чернівці, Україна) olia.burd@gmail.com

ЮЛІАН РОМАНЧУК – ВИДАВЕЦЬ І ДОСЛІДНИК ТВОРІВ Т. ШЕВЧЕНКА

У статті з'ясовано роль і значення діяльності Ю. Романчука в галузі українського шевченкознавства кінця XIX – початку XX століття. Головно звернено увагу на редакторсько-видавничу діяльність Ю. Романчука. Зокрема, розглянуто його участь у підготовці, науковому коментуванні й виданні спадщини Т. Шевченка. Акцентовано на проблемних питаннях хронології, автентичності текстів Т. Шевченка, а також на мовностилістичних особливостях творів. Наголошено на перевагах і недоліках видань творів Т. Шевченка за редакцією Ю. Романчука порівняно з іншими виданнями «Кобзаря».

Ключові слова: текстолог, автентичний, хронологія, коментар, науково-критичний, видання.

Olga MELENCHUK,
orcid.org/0000-0002-1382-7360
Candidate of Sciences in Philology,
Assistant of the Ukrainian Literature Department
of Chernivtsi National University of Yurii Fedkovych
(Chernivtsi, Ukraine) olia.burd@gmail.com

JULIAN ROMANCHUK – PUBLISHER AND THE RESEARCHER OF T. SHEVCHENKO'S CREATIVES

The article determines the role and significance of Y. Romanchuk's activity in the field of Ukrainian Shevchenko Studies at the end of 19th and the beginning of 20th century. The main attention is paid on the editor-publishing activity of Y. Romanchuk. In particular, his participation in the preparations, scientific commentary and publication of T. Shevchenko's legacy was considered. Emphasis is placed on problematic issues of chronology, authenticity of T. Shevchenko's texts and also on the language-stylistic features of works. There are also emphasized advantages and disadvantages of T. Shevchenko's works edited by Y. Romanchuk in comparison with other editions of "Kobzar".

Y. Romanchuk's comments about T. Shevchenko's texts are valuable from the point of view of modern literary criticism. In his comments, Y. Romanchuk focuses on the previous editions of T. Shevchenko's works, in particular, in Prague (1876), St. Petersburg (1860), Lviv (1867–1869), the Geneva (1890) edition of Kobzar, the magazine "Vechornitsi", where Kobzar's poems were published, compares with his own handwritten version of the texts of the poet's works and, in view of this, suggests to take into account the numerous amendments proposed by him.

As a publisher and editor of T. Shevchenko's works Y. Romanchuk subsequently became criticized. In addition to the many textual mistakes, for example, in the publication of T. Shevchenko's works in 1902, Y. Romanchuk was criticized for contained works that did not belong to T. Shevchenko, for interference with the language of the poet and its approach to the Galician dialect, not perfect composition structure, etc. He did not deny that his work wasn't perfect.

The most publications of Y. Romanchuk had popular character; therefore, the compiler placed the main emphasis on the textual processing of materials. It was sometimes related to many arbitrary interventions in Shevchenko's works by editor-publisher; he even confessed in that fact. Y. Romanchuk, as a textologist, believed that due to the thorough work about the preparation of Shevchenko's texts for printing, in the near future, the whole critically-verified edition of authentic texts of Kobzar will be revealed.

Key words: textologie, authentic, chronology, commentary, scientific critique, publication.

Постановка проблеми. Серед відомих діячів, хто займав сильні позиції в історії суспільно-політичного та національно-культурного життя Галичини в II половині XIX – першій третині XX століття, привертає увагу постать Юліана Романчука (1842–1932) – українського політика, громадсько-культурного діяча, редактора й видавця, педагога й публіциста. Щоправда, нині

лише фрагментарно розглянуто різнобічні зацікавлення й вагомні здобутки цього талановитого та діяльного вченого, однак ще багато аспектів, зокрема його видавничої, публіцистичної та наукової діяльності, досі залишаються належно не поціновані в українській науці. Окремим пластом його багаторічної діяльності була шевченкознавча праця.

Відомо, що від 70-х рр. XIX століття Ю. Романчук стояв біля витоків народовського руху, був його натхненником та ідеологом, а відтак одним із лідерів цієї течії, метою якої було формування національної самосвідомості українців, розв'язання культурно-освітніх і політичних проблем. Ясна річ, що ті процеси, які відбувалися в національно-політичному житті Галичини, підкріплювалися ідеями українських інтелектуалів – керманічів поступального руху, зокрема М. Шашкевича, Т. Шевченка, П. Куліша, М. Костомарова та ін. Їхня інтелектуальна спадщина стала ідеологічною платформою для народовців, своєрідним живильним матеріалом для боротьби за національні ідеали й формування національної самосвідомості українського народу. Про непересічність постаті Ю. Романчука в державотворчих процесах того часу йдеться, приміром, у промові К. Левицького з нагоди тридцятиліття посольської діяльності галицького політика, який, характеризуючи особисті якості Ю. Романчука, виокремив «його чистий характер, його непохитність у переконаннях, його вірність національному прапорю, його віру в будучність народи, його витревалість в праці для народного добра» [1, с. 1].

Аналіз досліджень. Проблема життя й діяльності Ю. Романчука в сучасній історіографії залишається комплексно не вивченою. Якщо його громадсько-політична та парламентська діяльність почасти розглядалася в працях як вітчизняних (В. Булачека, Я. Грицака, Л. Зашкільняка, К. Кондратюка, О. Пилипишина, Ю. Плекана, О. Сухого, І. Чорновола), так і діаспорних (І. Сохоцького, І. Витановича, М. Стахіва) учених, то його літературознавча спадщина, на жаль, лише фрагментарно ставала об'єктом для дослідження. Уже не кажучи про те, що поза увагою дослідників залишається науковий доробок, присвячений виданню й популяризації творів Т. Шевченка. Хіба що за винятком узагальнюючої статті Є. Пшеничного в академічній шеститомній «Шевченківській енциклопедії». Тому вважаємо, що цей аспект потребує окремої оцінки й детального аналізу.

Мета статті – з'ясувати роль і значення діяльності Ю. Романчука в галузі українського шевченкознавства кінця XIX – початку XX століття.

Виклад основного матеріалу. Одним із основних напрямів редакторсько-видавничої діяльності Ю. Романчука була підготовка до видання творів Т. Шевченка та дослідження текстів поезій. Зокрема, у 1902 р. накладом «Просвіти» побачили світ «Поезії Тараса Шевченка» з передмовою і примітками автора, а в 1907 р. – «Твори Тараса Шевченка» у двох томах і третє видання творів

Т. Шевченка у двох томах у 1912 році. Крім того, Ю. Романчук є автором літературно-критичних статей про творчість українських письменників та ініціатором видання «Просвітою» бібліотеки українських класиків «Руська Письменність», що упродовж 1904–1923 рр. було підготовлено двадцять п'ять томів із творами українських класиків (Левицький, 1926: 395). Цей проект мав подвійну мету – популяризацію творів українських письменників і здійснення їх наукового опрацювання, що стосувалося повноти текстів і мовностилістичних правок.

Важливо, що з нагоди відзначення 60-річчя від дня смерті Т. Шевченка в 1921 р. при товаристві «Просвіта» з ініціативи Ю. Романчука було започатковано видавничий фонд «Учітеся, брати мої...».

Зважаючи на колосально складну й водночас дуже потрібну справу з виданням творів Т. Шевченка на західноукраїнських землях, Ю. Романчука, як слушно зазначає Є. Пшеничний, варто вважати одним із перших текстологів Шевченкових творів.

Ще задовго до появи видання «Поезії Тараса Шевченка» у 1902 р. з передмовою та примітками Ю. Романчука тривала кропітка робота дослідника над текстами Т. Шевченка. Свідченням цього є рецензія Ю. Романчука «Деякі причинки до поправнішого видання поезій Тараса Шевченка» на «Кобзар Тараса Шевченка» за редакцією О. Огоновського (видано Товариством імені Шевченка у Львові 1893 року), яка побачила світ лише 1900 р. у «ЗНТШ» (т. 34). Ю. Романчук акцентує на принципах, за якими потрібно видавати твори Т. Шевченка, зокрема зважати, щоб тексти були критично перевірені, автентичні, а також дбати про максимальну повноту творів і відповідне їх упорядкування й розміщення у виданні.

Ознайомившись із найновішим на той час виданням творів Т. Шевченка за редакцією О. Огоновського, Ю. Романчук указав на переваги й недоліки двотомника. У коментарях він орієнтується на попередні видання творів Т. Шевченка, здебільшого на празьке (1876), відтак на петербурзьке (1860), львівське (1867–1869), женецьке (1890) видання «Кобзаря», часопис «Вечерниці», де друкувалися поезії Кобзаря, порівнює з власним підготовленим рукописним варіантом текстів творів поета й, з огляду на це, пропонує врахувати численні запропоновані ним поправки. Дослідник уважав, що добре було б попрацювати з усіма наявними виданнями й на основі їх, усунувши допущені раніше помилки, підготувати нове видання творів Т. Шевченка. На переконання Ю. Романчука, лише комплексний підхід до справи, а це

збирання найрізноманітніших шевченкознавчих матеріалів, рукописів, спогадів, дасть змогу зробити більш-менш досконалий варіант видання.

Ю. Романчук окреслював проблемні питання підготовки творів Т. Шевченка до видання: порядок розміщення поезій, автентичність текстів і їх особливості (пунктуація, правопис, форми слів), при цьому він пропонував власні поправки та доповнення. На думку рецензента, у вступній статті до видання О. Огоновського, крім двох наявних розділів, варто було додати ще один, у якому містився б покажчик видань творів Т. Шевченка, перекладів поезій іншими мовами та оцінки творчості поета літераторами зарубіжжя. Натомість Ю. Романчук схвалював композиційну структуру видання загалом, зокрема обраний О. Огоновським принцип подання творів Т. Шевченка за періодами (романтично-національний (1838–1843), політично-національний (1843–1847), суспільно-національний (1847–1857), реалістичний (1857–1861)), принцип, який дослідник уважав найбільш виправданим, замість пропонованої М. Драгомановим хронологічної послідовності за часом їх написання. Щоправда, Ю. Романчук більше схилився до того, щоб виділяти лише два періоди у творчості Т. Шевченка – до й після заслання. А вже пізніше В. Сімович у публікації «Поезії Тараса Шевченка» (Сімович, 1902), характеризуючи Романчукове видання творів Т. Шевченка 1902 р., схвалював поділ, запропонований упорядником, водночас висловлював критичні зауваження щодо композиції видання О. Огоновського.

Крім того, питання хронології творів Т. Шевченка на початку ХХ ст. не було ще до кінця з'ясоване. Вартісною в цьому плані була публікація О. Кониського «Проба улаштування хронології до творів Тараса Шевченка» (1895) у «Записках Наукового товариства ім. Шевченка», де порушено проблему нез'ясованості в хронології творів поета, яка виникла у зв'язку з впливом низки чинників. А це й цензурні перешкоди, і неможливість критично перевірити дати написання відповідних творів, і відсутність потрібних матеріалів тощо. О. Кониський слушно зауважував: «Не маючи певної хронології, вельми трудно судити правдиво про поступованне в розвитку творчості письменника: без певної хронології і критикови, і коментаторови творів письменника легко наробити помилок, чому і маємо чимало прикладів. А на те, щоб скласти певну хронологію, треба критично переточити життєписний матеріал про письменника» (Кониський, 1895: 3). Тому, згадуючи видання О. Огоновського, О. Кониський визнає, що історик літератури просто фізично

не міг подати хронологію текстів Т. Шевченка, оскільки найбільше йому бракувало «джерел фактичних», бо «добувати їх на кожную подробицю з Росії річ нелегка, часом і неможлива» (Кониський, 1895: 3).

Ще одним суттєвим моментом практично всіх тогочасних видань залишалось з'ясування автентичності текстів, на що гостро реагували дослідники. Це питання окремо розглядав О. Кониський у другій частині ґрунтовної розвідки «Проба улаштування хронології до творів Тараса Шевченка» (1897), не оминав його і Ю. Романчук у замітках щодо видання О. Огоновського. Дослідник звертав увагу на поезії «Ще не вмерла Україна», «Гарно твоя кобза грає», «Дивлюся на небо ...», які друкувалися й у львівському (1867–1869 рр.), празькому (1876 р.) виданнях, але, однак, не належать Т. Шевченкові. Покликаючись на міркування О. Кониського, Ю. Романчук переконаний, що поезії «Полуботко» та «В альбом», розміщені у виданні О. Огоновського, теж є псевдо-Шевченкові. О. Кониський аргументовано довів, що вірші «В альбом» і «Полуботко» «ні змістом, ні тим паче формою не відповідають змісту і формі навіть слабійших Шевченкових творів. Коли в останніх скрізь і завжди б'є жива цівка смаку естетичного, музичної гармонії і художницької поезії, нічого сего в перших (опріч – потроху – «Полуботка») ми не спостерегаємо. Наскільки в поезіях Шевченка сьвіжого почуття і енергії, настільки в наведених творах сухости та млявости» Кониський, 1895: 12). Звертаючи увагу на мовностилістичні особливості цих поезій, Ю. Романчук також підтверджує їх неавтентичність, оскільки в «Полуботку» «зовсім иньша дикція, як у Шевченка, і досить прочитати одну строфу, аби се спізнати: то не Шевченківський стиль, не його спосіб вислову, так Шевченко нігде і ніколи не пише. [...] Вкінці й гадки тут не конче Шевченківські» (Романчук, 1900: 7). До речі, І. Франко в листі до М. Драгоманова, датованім кінцем серпня 1886 р., переконливо доводив сумнівну автентичність згаданих поезій і завдяки власному методу атрибуції також визнав їх не-Шевченковими: «В альбом» – се якась нескладація, ні розміру, ні рифми, ні логіки, крім двох послідніх стрічок, не стоїло й печаті. «Полуботко», бог його знає, чому так названий, – ніщо в п'єсі не нагадує Полуботка, а ціла п'єса те, що німець називає *Lappalie** (*пусте, дрібниця). Інтересно було б знати, хто прислав ті вірші і видав їх за Шевченкові?» (Франко, 1986: 73).

Як й О. Кониський та І. Франко, а згодом і В. Доманицький, неавтентичними вважав Ю. Романчук вірші «До сестри» і «Мій Боже

милий, знову лихо», вміщені у виданні О. Огоновського. Дослідник мотивував це тим, що «До сестри» «княжна Репніна, котрій сей вірш мав бути посвячений, заперечила сему, як і авторству Шевченка, а «Мій Боже милий» – з причини, що годі знайти події і час, до котрих він прикладався» (Романчук, 1900: 8). Свої спростування щодо можливого Шевченкового авторства вірша «До сестри» В. Репніна подала в публікації «До біографії Шевченка», надрукованій у журналі «Русский архив» (1887), де й розвінчала міф особистих стосунків із поетом (Репніна, 1887).

Коментуючи текстологічні особливості «Кобзаря» Т. Шевченка за редакцією О. Огоновського, Ю. Романчук указав на орфографічні та інтерпунктуаційні помилки, які призводять до порушення мовно-правописного оформлення Шевченкових текстів. Дослідник зауважує, що в окремих місцях неправильно вжита пунктуація впливає на розуміння змісту твору, а у виданні О. Огоновського такі недогляди мають місце. Звірівши із попередніми виданнями творів Т. Шевченка, Ю. Романчук зробив чимало зауважень щодо формотворення слів. Наприклад, замість «цей», «це» він радив уживати «сей», «се», або закінчення дієслів на т(ть)ця – «найдетця», «дивитця», «сміетця» пропонував змінити на т(ть)ся – «найдеться», «дивиться», «сміється», а ще ставив питання, які форми слів є правильнішими: «тільки» чи «тільки», «тогді» чи «тоді», «од» чи «від», «вітати» чи «вітати» тощо й наводив власні варіанти. Пильно вивчивши вміщені твори, дослідник подав розлогі поправки та доповнення до текстів.

Як видавець і редактор творів Т. Шевченка Ю. Романчук і сам зазнав згодом критики. І. Франко в повідомленні про вихід нового видання «Кобзаря» (1908) за його редакцією вказав на неповноту текстів, підготовлених ним, як і попередніми редакторами та видавцями. Згадавши такі твори, як «Катерина», «Тарасова ніч», «Невольник», «Гайдамаки», «Сон», «Пустка», «Великий льох», «Відьма», І. Франко довів, що в кожному з них відсутня певна кількість поетичних рядків. А ще він доводив переваги свого видання, оскільки, за його словами, йшлося «не в самім доповненні чи розширенні тексту; майже кожна така вставка, кожний варіант – се разом поправка, усунення якогось загальника на користь пластичнішого вислову, усунення незручної твердості, хибного або сумнівного наголосу, прогалини або неповноти думки на користь кращого, мелодійнішого вислову» (Франко, 2005: 375). Натомість у статті «Три нові видання Шевченка» (1908) Ю. Романчук уважав недоцільними подібні

зауваги І. Франка, тим самим спростовуючи його підрахунки. «Мені перше і на гадку не приходило рахувати вершів, – стверджує Ю. Романчук, – але тепер я зробив се, і вийшло, як о тім кожний може переконатися, що весь сей рахунок д-ра Франка чиста вигадка: всі ті поезії мають у мене щодо одного верша такий сам об'єм, як у него, тільки що у двох з них, в «Тарасовій ночі» і «Відьмі», деякі частини, яко слабші і самим Шевченком опісля відкинені вставки, подані суть не в головнім тексті, але в Приписках...» (Романчук, 1903: 7). Відтак писав, що І. Франко надто критично й не зовсім об'єктивно оцінював його роботу: «По такім розсліджуваню і такім представленю зовсім вже, розумієся, не дивно, що д-р Франко не видить поступу в моім виданю Шевченка з 1902 р. та закидає йому неповноту і лихий вибір варіантів (а я варіантів взагалі жадних не давав та й не мав наміру давати!) і непоправлений кепський текст (а мій текст є власне значним поправленем попередних видань, і д-р Франко сам не раз користується ним!)» (Романчук, 1903: 7), – підсумовував Ю. Романчук.

Справді, видання творів Т. Шевченка за редакцією Ю. Романчука досконаліми не були. Як видно з листа І. Франка до В. Доманицького від 17 липня 1906 р., який, повідомляючи про свою роботу над критичним виданням творів Шевченка, визнавав, що «оба найновіші галицькі видання (автор листа мав на увазі твори Т. Шевченка, видані О. Огоновським та Ю. Романчуком – *О. М.*) не повинні бути кладені основою жадного нового видання, а спеціально виданне Романчука щодо чистоти тексту і добору варіантів найгірше з усіх» (Адаменко, 1966: 246). Окрім численних текстологічних недоліків, що траплялися, наприклад, у виданні творів Т. Шевченка 1902 р., Ю. Романчука критикували за вміщення творів, які не належали Т. Шевченкові, за втручання в мову поета й наближення її до галицького наріччя, непродуману до кінця композиційну структуру тощо. Цих недоліків не заперечував і сам упорядник.

Розлогий аналіз Романчукового видання творів Т. Шевченка (1902 р.) подав у своїх «Замітках до поправнішого видання поезій Тараса Шевченка» М. Кр-ський [М. Крупський], який акцентував як на методологічних аспектах упорядкування Ю. Романчуком Шевченкових текстів, так і на основних перевагах і недоліках текстологічно-атрибуційної роботи дослідника. М. Кр-ський констатує, що на перший погляд видання «Поезії Тараса Шевченка» (Львів, 1902) має справді велику цінність, проте воно не позбавлене чималих недоліків, яких припускається редактор-

видавець: «... д. Романчук зоставив в тексті віршів чимало дечого такого, що він виправляє в інших виданнях, тобто не додержав сміливо й рішучо прийнятої ним методи поправлювання редакторських помилок в дотеперішних «Кобзарях» (Кр-ський, 1903: 1). Критикуючи метод ученого, М. Кр-ський зауважує, що, замість того щоб звіряти Шевченкові твори з його рукописами, Ю. Романчук більше спирається на власну інтуїцію в редагуванні текстів, що не є прийнятним. Зауваження рецензента стосувалися й автентичності текстів, неясності й плутанини в інтерпункції, невдалої акцентуації, що впливало на зміст творів. Щодо питання хронології творів, то, на думку М. Кр-ського, у виданні Ю. Романчука, на відміну від попередніх, воно краще розроблене, але все одно не до кінця. І вважав найбільш прийнятним спосіб подання творів не за хронологією написання, а за жанровим поділом. З-понад трьохсот пропонуванних М. Кр-ським поправок до текстів Т. Шевченка Ю. Романчук погоджувався прийняти лише шістьдесят, які, на його переконання, є справді слушними, бо, «хоч найбільшу частку їх не можна оправдати або вони навіть подають гіршу лекцію від звичайного тексту, однак багато є оправданих, оригінальних і цінних, і вони причиняються справді до поправлення тексту Шевченка» (Романчук, 1903: 33). Про переваги видання творів Т. Шевченка за редакцією Ю. Романчука йдеться в публікаціях В. Сімовича (Сімович, 1902: 12), В. Гнатюка (Гнатюк, 1902) та в матеріалі за підписом Ман (Ман, 1902).

Десятиліття по тому, мовлячи про видання творів Т. Шевченка 1902 р., Ю. Романчук зізнавався, що тоді він «пододавав нововіднайдені поезії і частини поезій, викинув деякі не-Шевченкові вірші і поправив таки в багатьох місцях текст; але все ще лишилися і прогалини і деякі неавтентичні твори і помилки в тексті. Виною сему був недостаток матеріалів» (Романчук, 1912: 85). Причому, за оцінкою сучасників, тоді це було найповніше видання творів Т. Шевченка, яким згодом послуговуватиметься, попри невдоволення, як зауважував Ю. Романчук, сам І. Франко під час підготовки чергового видання Шевченкових поезій.

Певні недоліки у виданнях В. Доманицького та І. Франка бачив і Ю. Романчук. Це й відсутність деяких творів у двох виданнях, дат написання поезій, зокрема «Тарасової ночі» і «Гайдамаків», а в деяких творах, за словами Ю. Романчука, «де дат справді нема, то д-р Франко ріжниться нераз і від Доманицького і від мене; та тут годі зо всею певністю сказати, хто і де має більшу рацію» (Романчук, 1908: 4). На переконання дослідника,

недостатньою була й коректура у Франковому виданні та й науково-критичний апарат вимагав ретельнішої роботи, а ще траплялося багато помилок, особливо друкарських, і «фальшивих цитат» (Романчук, 1908: 5). Особливо це стосувалося деяких коментарів (наприклад, пояснень словосполучень «наша правда», «не видере»), в яких І. Франко посилався на Ю. Романчука, на що останній у публікації «Три нові видання Шевченка» доводив, що подібних коментарів у його виданнях годі й знайти. А ще, реагуючи на зауваження про відсутність вірша «Чигирин» (сучасне – «Чигрине, Чигрине» – О. М.), поем «Тарасова ніч», «Кавказ» у часописі «Вечерниці», Ю. Романчук резонно писав: «... нехай д-р Франко загляне ще раз хоть трошки уважніше до «Вечерниць», а знайде там сі поезії дуже легко, бо вони стоять все на першій стороні на першій місци» (Романчук, 1908: 6). Надто обурливими для Ю. Романчука були ті висловлювання І. Франка, де, вихваляючи видання творів Т. Шевченка за редакцією В. Доманицького, той згадав і про нього, мовляв, як Доманицький міг послуговуватися матеріалами, наданими Романчуком. «Не можемо ошадити йому (тобто В. Доманицькому – О. М.) одного докору: легкодушного довіря, з яким він оперся на зовсім невірних інформаціях, яких достарчив йому д. Романчук щодо деяких публікацій Шевченкового тексту, – писав І. Франко. Ті інформації доторкаються поезій «Чигирин», «Кавказ», «Холодний Яр» і подобають на якусь злобну містифікацію, якої мотивів я не берусь зрозуміти. Той же Романчук подав В. Доманицькому хибні варіанти також з інших Шевченкових творів, друкованих у «Вечерницях», як ось у «Русалці». Справді, годі збагнути, як воно се зроблено» (Франко, 1907: 229).

Мовлячи про видання творів Т. Шевченка (Доманицького – 1907, 1908, 1910; Франка – 1907–1908, Романчука – 1907, 1912), Ю. Романчук зазначав, що всі вони різняться між собою, і на це є свої причини: «Текст у них виходить такий відмінний а нераз і неподібний оден до другого, що не знаю, чи у якого-небудь поета в цілій світовій літературі є такі великі різниці тексту в друкованих виданнях. Різниці ті походять передовсім з різниць в матеріалах: в попередніх виданнях, перводруках, рукописах і також автографах. Сам Шевченко не дуже уважно списував свої твори: нераз не дописав або й не доробив якого слова [...], або повторив слово з попереднього верша замість інше написати [...], або пропустив, або невиразно означив інтерпункцію там, де вона має вплив і на зміст, або перекрутив яке слово, і інші

такі робив помилки» (Романчук, 1912: 86). Подекуди відкритим залишалося питання хронології деяких творів.

На основі зіставлення видань творів Т. Шевченка трьох згаданих упорядників Ю. Романчук подав зроблені ним цікаві арифметичні підрахунки: «Мій текст різниться в 170 місцях від спільного тексту Доманицького і Франка, а, крім того, від Доманицького ще в яких 70 місцях, отже, разом в 240 місцях, а від Франка в 240 місцях, отже, разом в 410 місцях (очевидно, малося на увазі в 480 (!) місцях – *О. М.*). Тексти Доманицького і Франка різняються оден від другого в 240 місцях» (Кр-ський, 1903: 87–88).

У публікаціях Ю. Романчук закликав небайдужих, а головню знавців Шевченкової творчості, відгукуватися з пропозиціями та зауваженнями щодо вже наявних видань творів Т. Шевченка, які могли б суттєво допомогти в текстологічному опрацюванні, науковому коментуванні й виданні спадщини Кобзаря.

Висновки. Видання Ю. Романчука мали здебільшого популярний характер, тому значний акцент упорядник робив передусім на текстологічному опрацюванні матеріалів, а це подекуди тягнуло за собою багато довільних втручань у Шевченкові твори з боку редактора-видавця, в чому він сам зізнався: «Я стараюся передвсім

о те, щоби поезія і поет якнайліпше презентувалися. Для того дивлюся особливо на правильність і гладкість форми, на поетичність представлення і вислову, як і на добрий зміст, і не вагаюся задля такої цілі робити і зміни-поправки в тексті такі, на які припускаю, і поет згодив би ся або й сам при більшій увазі був би їх поробив» (Романчук, 1912: 118). До того ж така тенденція спостерігається в усіх трьох Романчукових виданнях. За це йому найбільше докоряли В. Доманицький та І. Франко. До речі, на цій проблемі акцентував і В. Щурат і зазначав, що І. Франко та Ю. Романчук дозволили собі внести зміни у Шевченкові тексти, однак, згадуючи публікацію Ю. Романчука «Критичні замітки до тексту поезій Шевченка» (1912), погоджувався, що майбутнім видавцям творів Т. Шевченка все ж варто орієнтуватися на цінні коментарі, запропоновані Ю. Романчуком (Щурат, 1913).

Як бачимо, Ю. Романчук робив усе можливе, щоб максимально наблизити творчість Т. Шевченка до сучасників. Щоразу з виходом нового видання творів Т. Шевченка він, як один із перших його текстологів, сподівався, що завдяки ґрунтовним напрацюванням у справі підготовки Шевченкових текстів до друку в недалекому майбутньому все ж побачить світ повне критично перевірене видання автентичних текстів «Кобзаря».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [Б. п.] У Юліяна Романчука. Діло. 1913. Ч. 148 (8430). 5 н. ст. липня (22 ст. ст. червня). С. 1.
- В. [Володимир Гнатюк] Поезії Тараса Шевченка. ЛНВ. 1902. Т. XVII. Кн. III. С. 31–32.
- Кониський О. Проба улаштування хронології до творів Тараса Шевченка. ЗНТШ. 1895. Т. VIII. Кн. 4. С. 1–20.
- Кр-ський М. [Крупський Микола]. Замітки до поправнішого видання поезій Тараса Шевченка. ЗНТШ. 1903. Кн. V. Т. LV. С. 1–28.
- Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців 1848–1914. На підставі споминів. Львів: Друк. оо. василіян у Жовкві, 1926. 737 с.
- Ман. Нове повне видане поезій Шевченка. Діло. 1902. Ч. 62. 16 (29) марта. С. 1–2; Ч. 63. 18 (31) марта. С. 1–2.
- Репнина В. К биографии поэта Шевченка (письмо княжны В. Н. Репниной к издателю «Русского архива»). Русский архив. 1887. Кн. 2. № 5. С. 258.
- Романчук Ю. Деякі причинки до поправнішого видання поезій Тараса Шевченка [Замітки до «Кобзаря Тараса Шевченка», зредагованого д-ром Омеляном Огоновським і виданого Товариством ім. Шевченка у Львові 1893]. Записки Наукового Товариства імені Шевченка. 1900. Кн. II. Т. XXXIV. С. 1–32.
- Романчук Ю. Критичні замітки до тексту поезій Шевченка. Записки Наукового Товариства імені Шевченка. 1912. Кн. V. Т. CXI. С. 84–119.
- Романчук Ю. Три нові видання Шевченка. Львів, 1908. 8 с.
- Романчук Ю. Уваги до «Заміток» д. Кр-ського. ЗНТШ. 1903. Кн. V. Т. LV. С. 29–34.
- Сімович В. Поезії Тараса Шевченка. Буковина. 1902. Ч. 20. 14 (28) лютого. С. 2–3.
- Т. Г. Шевченко в епістолярії відділу рукописів / упоряд. А. Г. Адаменко, М. П. Візир (керівник), І. Д. Лисоченко, Й. В. Шубинський; авт. передм. В. Шубравський. Київ: Наук. думка, 1966. 492 с.
- Франко І. В. Доманицький. Критичний розслід над текстом «Кобзаря» [Рецензія]. ЗНТШ. 1907. Т. LXXIX. Кн. V. С. 228–230.
- Франко І. Зібр. творів: у 50 т. Т. 49: Листи (1886–1894). Київ: Наук. думка, 1986. 810 с.
- Франко І. Шевченкознавчі студії / упор. М. Гнатюк. Львів: Світ, 2005. 472 с.
- Щурат В. З нашої наукової літератури (Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Рік 1912, книжки IV–VI). Діло. 1913. Ч. 55 (8337). 12 н. ст. марта (26 ст. ст. лютого). С. 7.

REFERENCES

1. [B. p.] U Yuliana Romanchuka // Dilo. – 1913. – Ch. 148 (8430). – 5 n. st. lypnia (22 st. st. chervnia). – S. 1.
2. V. [Volodymyr Hnatiuk] Poezyi Tarasa Shevchenka / V. // LNV. – 1902. – T. XVII. – Kn. III. – S. 31–32.
3. Konyskyi O. Proba ulashtovannia khronologii do tvoriv Tarasa Shevchenka / O. Ya. Konyskyi // ZNTSh. – 1895. – T. VIII. – Kn. 4. – S. 1–20.
4. Kr-skyi M. [Krupskyi Mykola] Zamitky do popravniishoho vydannia poezyi Tarasa Shevchenka // ZNTSh. – 1903. – Kn. V. – T. LV. – S. 1–28.
5. Levytskyi K. Istoriia politychnoi dumky halytskykh ukraintziv 1848– 1914. Na pidstavi spomyniv / Kost Levytskyi. – Lviv : Druk. oo. vasyliian u Zhovkvi, 1926. – 737 s.
6. Man. Nove povne vydanie poezyi Shevchenka / Man. // Dilo. – 1902. – Ch. 62. – 16 (29) marta. – S. 1–2; Ch. 63. – 18 (31) marta. – S. 1–2.
7. Repnyna V. K byohrafiy poeta Shevchenka (pysmo kniazhny V. N. Repnynoi k izdateliu «Russkaho arkhyva» // Russkyi arkhyv. – 1887. – Kn. 2. – № 5. – S. 258.
8. Romanchuk Yu. Deiaki prychnyky do popravniishoho vydannia poezii Tarasa Shevchenka [Zamitky do «Kobzaria Tarasa Shevchenka», zredahovanoho d-rom Omelianom Ohonovskym i vydanoho Tovarystvom im. Shevchenka u Lvovi 1893] / Yu. Romanchuk // Zapysky Naukovoho Tovarystva imeni Shevchenka. – 1900. – Kn. II. – T. XXXIV. – S. 1–32.
9. Romanchuk Yu. Krytychni zamitky do tekstu poezii Shevchenka // Zapysky Naukovoho Tovarystva imeni Shevchenka. – 1912. – Kn. V. – T. CXI. – S. 84–119.
10. Romanchuk Yu. Try novi vydannia Shevchenka / Yulian Romanchuk. – Lviv, 1908. – 8 s.
11. Romanchuk Yu. Uvahy do «Zamitok» d. Kr-skoho / Yu. Romanchuk // ZNTSh. – 1903. – Kn. V. – T. LV. – S. 29–34.
12. Simovych V. Poezyi Tarasa Shevchenka / V. Simovych // Bukovyna. – 1902. – Ch. 20. – 14 (28) liutoho. – S. 2–3.
13. T. H. Shevchenko v epistoliarii viddilu rukopysiv / uporiad. A. H. Adamenko, M. P. Vizyr (kerivnyk), I. D. Lysochenko, Y. V. Shubynskyi; avt. peredm. V. Shubravskyi. – Kyiv : Nauk. dumka, 1966. – 492 s.
14. Franko I. V. Domanytskyi. Krytychnyi rozslid nad tekstem «Kobzaria» [Retsenziia] / I. Franko // ZNTSh. – 1907. – T. LXXIX. – Kn. V. – S. 228–230.
15. Franko I. Zibr. tvoriv: U 50 t. – T. 49. Lysty (1886–1894). – Kyiv : Nauk. dumka, 1986. – 810 s.
16. Franko I. Shevchenkoznavchi studii / Ivan Franko / Upor. M. Hnatiuk. – Lviv : Svit, 2005. – 472 s.
17. Shchurat V. Z nashoi naukovo literatury (Zapysky Naukovoho Tovarystva im. Shevchenka. Rik 1912, knyzhky IV – VI) / V. Shchurat // Dilo. – 1913. – Ch. 55 (8337). – 12 n. st. marta (26 st. st. liutoho). – S. 7.